

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนโดยการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเพื่อ สอดรับกับการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก ตำบลวันยาว อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี โดย ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา ออกเป็น 4 ระยะ

ระยะที่ 1 เป็นการศึกษาเรื่องราวจากเอกสาร (Document Research) ได้แก่ เรื่องราว ต่าง ๆ หรือ รวบรวมจากแหล่งทุติยภูมิอื่น ๆ เช่น ตำรา บทความ เอกสาร รูปภาพ ที่ได้จากห้องสมุด หอจดหมายเหตุ หน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ สื่อออนไลน์ เพื่อให้ทราบถึงข้อมูลเบื้องต้นของชุมชนที่ กำหนด ได้แก่ ชุมชนวันยาว เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์การวิจัย ตรวจสอบ ความเป็นไปได้ในการทำวิจัย ผู้วิจัยได้สร้างความคุ้นเคยกับคนในท้องถิ่น ซึ่งในระยะนี้เป็นการสร้างความคุ้นเคยเพื่อให้เกิดประโยชน์กับข้อมูลการวิจัยในระยะต่อไป

ระยะที่ 2 ขั้นตอนนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participation observation) ซึ่งมีรายละเอียด คำถามเกี่ยวข้องกับข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) คำถามเกี่ยวข้องกับ ทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนวันยาวและความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว EEC ว่ามีความ เหมือนหรือต่างจากการท่องเที่ยวแบบอื่นอย่างไร ผู้ที่ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้นำชุมชน ประกอบไปด้วย ผู้ที่มีบทบาทสำคัญด้านการท่องเที่ยว จำนวน 3 ท่าน และตัวแทนชาวบ้านในชุมชน จำนวน 3 ท่าน ที่ มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวชุมชนวันยาว อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี รวมทั้งหมดจำนวน 6 ท่าน

ระยะที่ 3 ขั้นตอนนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participation observation) ซึ่งมีคำถาม เกี่ยวข้องกับ ความเหมาะสมของแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน เพื่อสอดรับกับการพัฒนา ระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก โดยนำผลจากระยะที่ 2 มาเป็นข้อมูลในการสัมภาษณ์ โดยผู้ให้ ข้อมูลหลัก คือ หน่วยงานของรัฐ เอกชน และนักวิชาการ เพื่อเป็นการตอบสนองนโยบายของรัฐบาล รวม 3 ท่าน

ระยะที่ 4 ขั้นตอนนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยใช้การประชุมระดมความคิดแบบมีส่วนร่วม และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participation observation) โดยผ่านกิจกรรมในการเรียนรู้ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวชุมชนและหาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนโดยการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม เพื่อสอดรับกับการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก ตำบลวันยาว อำเภอขลุง จังหวัด จันทบุรี โดยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ระยะที่ 2 และระยะที่ 3 มาเป็นข้อมูลในการพูดคุยในครั้งนี้

ด้วย โดยผู้ที่ให้ข้อมูลได้แก่ ผู้ที่ถูกสัมภาษณ์ในระยะที่ 2 และระยะที่ 3 รวมถึงตัวแทนจากชุมชนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถให้คำตอบในการวิจัยในครั้งนี้ได้ อีก 1 ท่าน รวมทั้งหมด 10 ท่าน

สรุปผลการวิจัย

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยตามระยะขั้นตอนของการวิจัยดังนี้

ระยะที่ 1 พบว่า ชุมชนวันยาว ตั้งอยู่ใน อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี เป็นชุมชน ที่มีความโดดเด่น ทั้งประวัติศาสตร์ความเป็นมาอันยาวนาน ตั้งแต่สมัยพระเจ้าตากสินมหาราช เป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ ดินดี น้ำดี มีแม่น้ำเวฬุ ไหลผ่านในชุมชน มีวิถีชีวิตที่หลากหลาย ด้วยเสน่ห์ของคนในชุมชนวันยาวที่มีวิถีชีวิตเรียบง่าย อ้อยาศัยดี และมากด้วยทรัพยากรท่องเที่ยว

ระยะที่ 2 พบว่า ตำบลวันยาว อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี เป็นสถานที่ที่มีป่าชายเลน อุดมสมบูรณ์ไปด้วยอาหารทะเลและมีอาชีพในการทำประมงชายฝั่ง เลี้ยงหอยแครง หอยนางรม นอกจากการทำประมงชายฝั่งแล้ว ตำบลวันยาว อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี ยังมีพืชท้องถิ่นของจันทบุรี คือ มะปัด หรือ ส้มจี๊ด จากการสัมภาษณ์ของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก พบว่า สถานที่ที่เหมาะสมสำหรับการท่องเที่ยวท่องเที่ยวที่ชุมชนตำบลวันยาว อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี ประกอบไปด้วย

- 1) กลุ่มวิสาหกิจชีวภาพชุมชนวันยาว
- 2) สะพานไม้ไผ่ ปลูกป่าชายเลน ปากแม่น้ำหมูที่ 4
- 3) ธนาคารปูม้า อนุรักษ์หอยท้องถิ่น พายเรือคายัคชมอุโมงค์ป่าชายเลน หมูที่ 6
- 4) ป่าโกงกาง ธนาคารปูม้า หมูที่ 8
- 5) ฟาร์มหอยแครง ฟาร์มหอยนางรม ชมเหยี่ยวแดง

แต่ละสถานที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยวของชุมชนอยู่แล้วแต่ยังไม่มีมีการบูรณาการในการสร้างการท่องเที่ยวชุมชนร่วมกันอย่างเป็นทางการ

ผลวิจัยทางด้านข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก หรือ EEC พบว่า ผู้ให้ข้อมูลหลักทราบข้อมูลข่าวสารบางส่วน ของโครงการ EEC ว่ามีความเกี่ยวข้อง กระตุ้นเศรษฐกิจของภาคตะวันออก เห็นด้วยถ้ามีการพัฒนาอย่างยั่งยืนและต่อเนื่องจะช่วยให้เกิดการกระตุ้นเศรษฐกิจตามที่ได้ตั้งวัตถุประสงค์ของโครงการไว้ แต่มีบางความเห็นที่กังวลในเรื่องของการลงทุนว่าจะเอื้อประโยชน์กับคนแค่ว่ากลุ่ม อาจทำให้ส่วนได้ส่วนเสียของโครงการนี้ไม่ถึงชาวบ้านหรือชุมชนโดยตรง นอกจากนี้ ผู้ให้ข้อมูลหลัก มีการรับรู้ข่าวสารด้วยภาพรวมว่า โครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออกหรือ EEC เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เพราะการท่องเที่ยวมีความเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจในด้านต่าง ๆ ทางด้านความรู้ด้านการท่องเที่ยวชุมชนและการท่องเที่ยวชุมชน ภายใต้โครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก พบว่า ผู้ให้ข้อมูลหลักเห็นว่ามี ความแตกต่าง ต้องการการพัฒนาที่น่าสนใจมากยิ่งขึ้น เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว แต่ยังมี ความลังเลว่าควรพัฒนาหรือ

ปรับปรุงไปในทิศทางไหน ดังนั้นผู้วิจัยได้อธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับ การยกระดับการท่องเที่ยวชุมชน เพื่อให้สอดคล้องกับโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก และเพื่อสร้างความเข้าใจในรับรู้ ข้อมูลเพื่อนำไปประชุมกลุ่มในระยะที่ 4

ระยะที่ 3 พบว่า ควรมีการบอกถึงความแตกต่างระหว่างการท่องเที่ยวชุมชนและการท่องเที่ยวชุมชนที่สอดคล้องกับการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก ให้กับชุมชนอีกครั้ง ผู้ให้ข้อมูลหลัก เห็นด้วยกับสถานที่ท่องเที่ยวจากผลการวิจัยระยะที่ 2 แต่ควรมีการพัฒนาเพื่อให้ตรงกับวัตถุประสงค์ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวกลุ่มรายได้ดีและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ คือ ยกระดับประสบการณ์และคุณค่าจากการท่องเที่ยว การจัดระเบียบและส่งเสริมให้มีกิจกรรมที่หลากหลายตามสถานที่ท่องเที่ยวเพื่อเพิ่ม คุณค่าและประสบการณ์ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และการกำหนดการท่องเที่ยวชุมชนเพื่อสอดคล้องกับการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก จะต้องมาจากการร่วมกันพูดคุยภายในชุมชน และต้องเป็นกิจกรรมที่ชุมชนนั้นมีความพร้อมในการจัด ไม่ควรสร้างขึ้นถ้าชุมชนยังไม่มีความพร้อม เพราะอาจจะเกิดปัญหาตามมาได้

ระยะที่ 4 พบว่า การจัดการการท่องเที่ยวชุมชนควรจัดให้แต่ละสถานที่ท่องเที่ยวมีความเชื่อมโยงกัน และหลังจากนั้นพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวแต่ละที่ให้มีความสอดคล้องกับการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก ทั้งในเรื่องของยกระดับประสบการณ์และคุณค่าจากการท่องเที่ยว (Value Proposition) การจัดระเบียบและส่งเสริมให้มีกิจกรรมที่หลากหลายตามสถานที่ท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มคุณค่าและประสบการณ์ ต่อยอดจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Medical tourism) และส่งเสริมรายได้ให้กับชุมชนท้องถิ่น จากการประชุมระดมความคิดได้เส้นทางและกิจกรรมท่องเที่ยว ดังนี้คือ

จุดที่ 1 เริ่มต้นที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลวันยาว เปิดแอปพลิเคชัน วัดพลังงานที่ใช้ก่อนเริ่มการท่องเที่ยว หลังจากนั้นให้นักท่องเที่ยวได้ทำความรู้จักกับ มะปืด พืชท้องถิ่น บอกสรรพคุณ และให้นักท่องเที่ยวได้เดินชมสวนมะปืด พร้อมทั้งปลูก และเดินทางด้วยซาเล้งของชุมชนไปที่ สะพานไม้ไผ่ หมู่ที่ 4

จุดที่ 2 นักท่องเที่ยวเดินทางถึง สะพานไม้ไผ่ หมู่ที่ 4 ระหว่างทางให้เก็บเมล็ดพันธุ์โกงางไปปลูกที่จัดเตรียมไว้ เมื่อปลูกเสร็จทำความสะอาดร่างกายและนั่งเรือชมฟาร์มหอย ดูเหยี่ยว

จุดที่ 3 นักท่องเที่ยวนั่งเรือไปถึงฟาร์มหอยนางรม ให้นักท่องเที่ยวได้ทดลองเก็บ แกะ หอยนางรม หลังจากนั้นไปฟาร์มหอยแครง ให้นักท่องเที่ยวได้คราดหอยแครง ทำความสะอาดร่างกายเพื่อสร้างประสบการณ์ที่ดี และให้นักท่องเที่ยวชมเหยี่ยวแดง โดยที่ใช้เหยื่อที่เตรียมมา หลังจากนั้นนั่งเรือไปยังท่าเรือหมู่ที่ 8

จุดที่ 4 นักท่องเที่ยวถึงท่าเรือ ให้ถ่ายรูปกับป่าโกงกางเพื่อเป็นภาพที่ระลึกและชมธนาคารปูม้า ทำกิจกรรมเชิงไขปู บอกประโยชน์เกี่ยวกับธนาคารปูม้าให้นักท่องเที่ยวได้ฟัง และนักธรรมชาติกรกลับ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนชีวภาพวันยาว

จุดที่ 5 เมื่อนักท่องเที่ยวถึงกลุ่มวิสาหกิจชีวภาพวันยาว ให้ต้อนรับด้วยน้ำมะปี้ด และตรวจพลังงานที่ใช้ไปในการท่องเที่ยวครั้งนี้ว่าใช้ไปเท่าไร ได้ออกกำลังกายส่วนไหนบ้างเพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ

อภิปรายผล

ผู้วิจัยได้แบ่งประเด็นสำคัญในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้คือ

1. การท่องเที่ยวชุมชน ของตำบลวันยาว อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี

จะเห็นว่าผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องข้องในการท่องเที่ยวชุมชน ตำบลวันยาว อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี มีการคัดเลือก พุดคุยเพื่อเลือกสถานที่ท่องเที่ยวที่จะเกิดประโยชน์กับชุมชนมากที่สุด และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ รักษาทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในตำบล ซึ่งสอดคล้องกับ Tolkach and King (2015) ให้ความหมายของการท่องเที่ยวชุมชน (Community Based Tourism: CBT) คือการท่องเที่ยวที่บริหารโดยชุมชน ประกอบด้วยธุรกิจในพื้นที่หลายแห่ง โดยมีเป้าหมายผลประโยชน์ให้กับชุมชน มักจะมีวัตถุประสงค์ในการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม วิถีชีวิต และสร้างโอกาสในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน และยังคงตรงกับแนวคิดของ อัจฉรา สุจา (2562) ที่ว่าชุมชนเป็นผู้ดำเนินการวางแผน และกำหนดทิศทางการท่องเที่ยวที่สามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อคนในพื้นที่ สามารถสร้างรายได้ให้คนในพื้นที่กระจายกันอย่างทั่วถึง

ทั้งนี้ ทางชุมชนมีการพุดคุยถึงผลกระทบทั้งด้านบวกกับด้านลบของการจัดการท่องเที่ยวชุมชน ซึ่งผลกระทบด้านบวก คือ ชุมชนมีความพยายามในการเรียนรู้พัฒนา และสามารถต่อยอดจนเกิดรายได้เพิ่มขึ้น มีการรวมตัวกันสร้างความเข้มแข็งภายในชุมชน นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน และผลกระทบด้านลบ อาจจะมีจำนวนขยะที่เพิ่มมากขึ้นจากนักท่องเที่ยว การรับวัฒนธรรมที่เข้ามาอย่างรวดเร็ว เกิดกระแสการเลียนแบบ มีความขัดแย้งทางความคิด เสียความเป็นส่วนตัวในการที่จะต้องรองรับนักท่องเที่ยวและที่สำคัญ คือ อาจถึงกับสูญเสียเอกลักษณ์ของท้องถิ่น หากมีการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวมากเกินไป ซึ่งมีความสอดคล้องกับ วีระผล ทองมา (2547) ที่กล่าวถึง ส่งผลกระทบต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อมโดยรอบ ซึ่งมีทั้งผลกระทบด้านบวก และด้านลบ

นอกจากนี้ทางชุมชนมีองค์ประกอบสำคัญที่จะส่งผลให้การท่องเที่ยวชุมชน (CBT) ตำบลวันยาว ประสบความสำเร็จ ตามที่ Dodds and Galaski (2016) ได้กล่าวไว้ คือ

1) ชุมชนตำบลวันยาวมีการวางแผนแบบมีส่วนร่วมและเพิ่มศักยภาพสมาชิกในชุมชน เพื่อให้เข้าใจในการทำงาน เข้าใจเป้าหมาย ก็จะส่งผลต่อศักยภาพในการประสบความสำเร็จ เช่น การคิดโครงการเกี่ยวกับท่องเที่ยวที่มาจากการประชุมร่วมกัน

2) ชุมชนตำบลวันยาว มีเครือข่ายต่าง ๆ มาให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว การสร้างความร่วมมือ ทำงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง องค์กรต่าง ๆ ก็จะเป็นการเติมเต็มสิ่งที่ชุมชนนั้นต้องการ อีกทั้งยังสามารถสร้างศักยภาพที่ดีเพื่อรองรับตลาดในอนาคต เช่น สำนักงานพัฒนาชุมชนได้เข้ามาให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ หรือ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีให้ความรู้เกี่ยวกับการสื่อสารการตลาด เป็นต้น

3) ชุมชนตำบลวันยาวมีการผสมผสานการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและเป้าหมายในการพัฒนาชุมชน จะช่วยสร้างความมั่นใจให้กับการท่องเที่ยวชุมชนสู่ความยั่งยืน เช่น การจัดการของเสีย การฟื้นฟูป่า การใช้วัสดุธรรมชาติ ก็จะเป็นการส่งเสริมภาพลักษณ์การท่องเที่ยว ทำให้สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเที่ยวชมในชุมชนได้อีกด้วย

และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สาทิณี วัฒนกิจ และณัฐนิภรณ์ น้อยเสงี่ยม (2565) ที่กล่าวว่า การพึงพิงระหว่างชุมชนและฐานทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ก่อให้เกิดรูปแบบสภาพแวดล้อมการท่องเที่ยวสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ วิถีชีวิต วัฒนธรรมของคนในชุมชน ที่เกิดจากฐานทรัพยากรชุมชน นอกจากนี้เรื่องกิจกรรมการท่องเที่ยว ยังสอดคล้องกับ ศิลาวัฒน์ ชัยวงศ์ และคนอื่น ๆ (2564) พบว่า กิจกรรมทางการท่องเที่ยวสามารถสะท้อนเอกลักษณ์เฉพาะตนทางวัฒนธรรม และด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยว (Administration) การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายการกำหนดและการสร้างโอกาสให้ชุมชนหารายได้จากกิจกรรมท่องเที่ยว

2. การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม ชุมชนตำบลวันยาวใช้ลักษณะการมีส่วนร่วมระดับชุมชนรวมกันจัดตั้งเป็นองค์กร ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ มีการจัดระบบการให้บริการในกิจกรรมต่าง ๆ ให้เรียบร้อยเพื่อให้เกิดความสะดวกและมีมาตรฐาน เดียวกัน มีการจัดสรรรายได้สู่ผู้ให้บริการโดยตรงและกับสมาชิกของชุมชน และชุมชนตำบลวันยาวยังมีความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ ดร.ชนันท์ เอมพันธุ์ (2550) นอกจากนี้ทางชุมชนตำบลวันยาว อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี ยังสอดคล้องกับแนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของ ปาริชาติ สถาปัตตานนท์ (2549) คือ

1) ชุมชนมีความหลากหลายของผู้เข้าร่วม ความหลากหลายดังกล่าวจะส่งผลให้เสียงของประชาชนมีความหลากหลายมากขึ้น และสะท้อนความต้องการต่าง ๆ ร่วมกันได้ชัดเจนขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้การพัฒนาต่างๆ เป็นไปในทิศทางที่เหมาะสม และ ยังสร้างความภาคภูมิใจในการมีส่วนร่วม และเกิดแรงใจในการดำเนินการต่าง ๆ อย่างเต็มความสามารถ

2) ชุมชนมีการเข้าถึงสื่อ อย่างเท่าเทียมกัน ข้อมูล ข่าวสารและสื่อ ประเภทต่าง ๆ และมักจะนำไปสู่การที่ผู้เกี่ยวข้องได้พัฒนาความรู้สึกผูกพันกับ ประเด็นปัญหา เกิดความตระหนักร่วม ความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของ ความเสมอภาคให้กับคนในชุมชน

3) ชุมชนมีการปรึกษาหารือ เป็นการที่ผู้เกี่ยวข้อง พุดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ให้ความสำคัญกับการสื่อสารแบบสองทาง ของการเคารพความคิดของทุกฝ่าย

4) ชุมชนมีการสนับสนุน กำหนดบทบาทให้บุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งทำหน้าที่เป็นผู้สนับสนุนกระบวนการมีส่วนร่วม ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการเปิดโอกาสให้ทุกคนมีบทบาทต่าง ๆ โดยชุมชนสามารถแบ่งหน้าที่ บทบาทได้อย่างชัดเจน การเคลื่อนความคิดไปสู่การลงมือกระทำต่าง ๆ ร่วมกันอย่างเต็มที่

5) ชุมชนตำบลวันยาว มีกระบวนการเชิงประชาธิปไตย การสื่อสารเป็นการปรึกษาหารือร่วมกัน การพัฒนาความเข้าใจซึ่งกันและกัน หาทางออกต่าง ๆ ร่วมกัน และเป็น การฝึกฝนให้ชุมชนตำบลวันยาวเรียนรู้การจัดการและการพึ่งตนเอง

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ Singgalen. Y. A., Sasongko. G., and Wiloso. P., G. (2019) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว North Halmahera ประเทศอินโดนีเซีย ที่พบว่า แนวทางการท่องเที่ยวโดยชุมชนจะประสบความสำเร็จได้ต้องมีคนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการหาแนวทางต่าง ๆ อีกทั้ง Wang, M., et al (2021) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวจะส่งผลดีกับผู้ที่อยู่อาศัยภายในชุมชน

ผลการวิจัย พบว่า ชุมชนยังมีความกังวลในเรื่องของการลงทุนของหน่วยงานภายนอก ส่วนได้ส่วนเสียในการทำท่องเที่ยวชุมชน ผลประโยชน์ไม่เท่าเทียมกัน ซึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Wondirad, A., & Ewnetu, B. (2019) และ Xu, H., et al (2019) ที่พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวมีความจำเป็นเป็นอย่างยิ่งเพราะถ้าหากไม่มีคนในชุมชนเข้ามาร่วมพัฒนาอย่างจริงจัง อาจเกิดผลเสียต่อแนวทางการใช้ทรัพยากรและระบบนิเวศในอนาคต การแบ่งปันผลประโยชน์ที่ไม่เท่าเทียมกัน ควรมีการสร้างขีดความสามารถของชุมชน และการเสริมอำนาจให้กับชุมชน เพื่อเป็นการแก้ไขสถานการณ์ดังกล่าว

3. อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวกลุ่มรายได้ดีและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ของการพัฒนา
ระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) ชุมชนวันยาวมีข้อมูลเกี่ยวกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวกลุ่มรายได้ดีและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ของการพัฒนาระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) เพียงบางส่วน แต่ทางชุมชนได้เรียนรู้จากการประชุมกลุ่มเพื่อรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวกลุ่มรายได้ดีและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ของการพัฒนาระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) และมีการพัฒนากิจกรรม ยกระดับการท่องเที่ยวและสร้างประสบการณ์ให้กับนักท่องเที่ยว เพื่อให้เกิด

ความประทับใจ ซึ่งเป็นไปตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (2562) นอกจากนี้ทางชุมชนตำบลวันยาวได้มีการพูดคุยประชุมกลุ่มเพื่อเตรียมความพร้อม โดยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ (ธัญญา พรหมบุรุษย์ และ นฤมล กิมภากรณ์, 2558)

ระยะก่อนใช้บริการ ชุมชนได้มีการเตรียมสถานที่ เตรียมกิจกรรมเพื่อที่จะให้เกิดคุณค่าและเกิดประสบการณ์จากนักท่องเที่ยว จะเห็นได้จากการประชุมที่มีการวิเคราะห์ วางแผนจัดสถานที่ที่เหมาะสม กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวจะทำ จุดต้อนรับนักท่องเที่ยวเพื่อสร้างความประทับใจ ตั้งแต่แรกพบ รวมไปถึงสื่อต่าง ๆ ที่ชุมชนนั้นสามารถทำได้ เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงข้อมูล ไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบออนไลน์หรือออฟไลน์

ระหว่างการใช้บริการ เป็นขั้นตอนที่สำคัญ นอกจากชุมชนจะมีการวางแผนการท่องเที่ยว ทางชุมชนได้มีการทดลองในการท่องเที่ยวตามเส้นทางที่วางไว้ เพื่อจะได้ปรับปรุงพัฒนา ไม่ว่าจะเป็นทำให้ความรู้ ความสะดวกในการเดินทาง ปราชญ์ชาวบ้าน ไกด์นำเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว ว่ามีความเหมาะสมหรือไม่อย่างไร สามารถที่จะสร้างประสบการณ์ที่ดีให้กับนักท่องเที่ยวได้หรือไม่

หลังการใช้บริการ ชุมชนได้มีการวางแผนเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมับชุมชน เมื่อท่องเที่ยวตามเส้นทางที่กำหนด เช่น การถ่ายรูปเช็คอินสถานที่ท่องเที่ยวของชุมชนวันยาว โดยทางชุมชนมีรางวัลให้กับนักท่องเที่ยวด้วย ซึ่งเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับนักท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดการบอกต่อ และกลับมาเที่ยวใหม่

จะเห็นได้ว่าชุมชนวันยาว ตำบลขลุง จังหวัดจันทบุรี เมื่อมีความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวกลุ่มรายได้ดีและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ของการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) ทางชุมชนเองมีความสนใจและอยากจะพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนให้เป็นไปตามแนวทางของการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นที่ดี ถึงแม้ว่าจันทบุรีจะเป็นจังหวัดที่ไม่ได้อยู่ในเขตการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) แต่อยู่ในเส้นทางรถไฟความเร็วสูงของภาคตะวันออก เชื่อมต่อ 3 สนามบิน ระยะที่ 1 ฝั่งตะวันออกของสนามบินอู่ตะเภา ผ่านสถานีรถไฟบ้านฉาง เข้าสู่สถานีระยอง ตั้งอยู่บนทางหลวงหมายเลข 3574 (ระยอง-บ้านค่าย) ห่างจากสี่แยกเกาะลอย ประมาณ 3 กิโลเมตรจากนั้นแนวเส้นทางจะมุ่งหน้าสู่อำเภอแกลง เข้าสู่สถานีแกลง ซึ่งตั้งอยู่บนทางหลวงหมายเลข 344 (ชลบุรี-แกลง) ห่างจากสามแยกแกลง ประมาณ 2 กิโลเมตร วิ่งตามแนวเส้นทางรถไฟทางคู่บางช่วงผ่านอำเภอนายายอาม อำเภอท่าใหม่ เข้าสู่สถานีจันทบุรี ซึ่งตั้งอยู่บริเวณแยกเขาไร่ยา ผ่าน อำเภอเมืองจันทบุรี อำเภอมะขาม อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี เข้าสู่ อำเภอเขาสมิง และมาสิ้นสุดโครงการบริเวณสถานีตราตรวมระยะทางประมาณ 190 กิโลเมตร ถือว่าเป็นโอกาสที่สำคัญในการเตรียมความพร้อมของชุมชนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวตามนโยบายของการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) และยัง

สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิรัชญา งามเลิศนัย, คมสิทธิ์ เกียนวัฒนา และ อังสุมาลิน จำนงชอบ (2564) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวเรือสำราญในเขต ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก พบว่า สิ่งดึงดูดใจ สิ่งอำนวยความสะดวก และการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว มีความสำคัญในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอีกด้วย

4. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนโดยการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเพื่อสอดคล้องกับการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก ตำบลวันยาว อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี จากผลการวิจัย ผู้วิจัยสรุปเป็นแนวทางในการท่องเที่ยวชุมชนตำบลวันยาว อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี ดังนี้

- 1) ชุมชนควรมีการประชุม บอกกล่าวสมาชิกในชุมชนเกี่ยวกับข้อมูลอุตสาหกรรม การท่องเที่ยวของกลุ่มรายได้ดีและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ของการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) เพื่อสร้างความเข้าใจและความจำเป็นในการทำการท่องเที่ยวชุมชน
- 2) สำรวจสถานที่ท่องเที่ยวที่สามารถพัฒนาสร้างกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้เพิ่ม ประสบการณ์ในการท่องเที่ยว โดยคำนึงถึง ความสะดวกในการเดินทาง สถานที่ในการจัดกิจกรรม
- 3) การจัดกิจกรรมควรเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนวันยาว หรือ เป็นการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติที่อยู่ในท้องถิ่น และเป็นกิจกรรมที่สามารถสร้างความประทับใจให้กับ นักท่องเที่ยวได้ โดยที่สร้างความแตกต่างจากแหล่งท่องเที่ยวอื่น
- 4) ควรจัดให้มีการประมวลผล ประโยชน์ในเชิงสุขภาพหลังจากที่มีการท่องเที่ยวใน ชุมชน เพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอีกทางหนึ่งด้วย
- 5) ชุมชนควรมีการติดตาม ประเมินผลนักท่องเที่ยว เพื่อเป็นการพัฒนาการ ท่องเที่ยวที่ดีในชุมชนต่อไป

ซึ่งสามารถสรุปเป็นเส้นทางในการท่องเที่ยวชุมชนตำบลวันยาวเพื่อสอดคล้องกับการ พัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก ดังนี้

จุดที่ 1 เริ่มต้นที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลวันยาว เปิดแอปพลิเคชัน วัตพลังงานที่ใช้ก่อนเริ่ม การท่องเที่ยว หลังจากนั้นให้นักท่องเที่ยวได้ทำความรู้จักกับ มะปัด พืชท้องถิ่น บอกสรรพคุณ และให้ นักท่องเที่ยวได้เดินชมสวนมะปัด พร้อมทั้งปลูก และเดินทางด้วยชาเล็งของชุมชนไปที่ สะพานไม้ไผ่ หมู่ที่ 4

จุดที่ 2 นักท่องเที่ยวเดินทางถึง สะพานไม้ไผ่ หมู่ที่ 4 ระหว่างทางให้เก็บเมล็ดพันธุ์โกงกางไป ปลูกที่จัดเตรียมไว้ เมื่อปลูกเสร็จทำความสะอาดร่างกายและนั่งเรือชมฟาร์มหอย ดูเหยี่ยว

จุดที่ 3 นักท่องเที่ยวนั่งเรือไปถึงฟาร์มหอยนางรม ให้นักท่องเที่ยวได้ทดลองเก็บ แกะ หอย นางรม หลังจากนั้นไปฟาร์มหอยแครง ให้นักท่องเที่ยวได้คราดหอยแครง ทำความสะอาดร่างกายเพื่อ

สร้างประสบการณ์ที่ดี และให้นักท่องเที่ยวชมเหยี่ยวแดง โดยที่ใช้เหยื่อที่เตรียมมา หลังจากนั้นนั่งเรือไปยังท่าเรือหมู่ที่ 8

จุดที่ 4 นักท่องเที่ยวถึงท่าเรือ ให้ถ่ายรูปกับป่าโกงกางเพื่อเป็นภาพที่ระลึกและชมธนาคารปูม้า ทำกิจกรรมเหยี่ยวไขปู บอกประโยชน์เกี่ยวกับธนาคารปูม้าให้นักท่องเที่ยวได้ฟัง และนักกรธชาเลี้ยงกลับ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนชีวภาพวันยาว

จุดที่ 5 เมื่อนักท่องเที่ยวถึงกลุ่มวิสาหกิจชีวภาพวันยาว ให้ต้อนรับด้วยน้ำมะปี้ด และตรวจพลังงานที่ใช้ไปในการท่องเที่ยวครั้งนี้ว่าใช้ไปเท่าไร ได้ออกกำลังกายส่วนไหนบ้างเพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะการท่องเที่ยวชุมชนตำบลวันยาว

1. การท่องเที่ยวชุมชนตำบลวันยาวควรมีเรื่องราว ที่มีการเรียบเรียงให้ตรงกัน อาจจะจัดประชุม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เป็นประโยชน์ในการนำนักท่องเที่ยวเที่ยวในชุมชน เพื่อให้เกิดการเล่าเรื่องที่น่าสนใจ

2. จากการศึกษาข้อมูลเชิงลึกพบว่า นอกจากการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนให้มีรูปแบบ ที่น่าสนใจ มีกิจกรรมที่หลากหลายและสร้างความแตกต่างแล้ว การท่องเที่ยวชุมชนวันยาวและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวชุมชนวันยาวควรสร้างความปลอดภัยด้านสุขอนามัย จากสินค้า และการบริการของชุมชน หรือที่เรียกว่า SHA (Safety and Health Administration) ซึ่งในปัจจุบันถือว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมาก

3. เพื่อเป็นการสร้างการรับรู้ให้กับนักท่องเที่ยว การท่องเที่ยวชุมชนวันยาวควรมีสื่อการท่องเที่ยวที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เนื้อหาเดียวกัน เพื่อให้นักท่องเที่ยวไม่สับสน และสามารถจดจำได้ง่ายมากยิ่งขึ้น

4. จากผลการวิจัยพบว่านักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพนั้นเริ่มเข้ามามีบทบาทในการท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น ดังนั้นทางชุมชนวันยาวอาจมีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ เช่น สาธารณสุข หรือ อื่น ๆ มาเป็นที่ปรึกษาเพิ่มเติมว่ากิจกรรมในการท่องเที่ยวในชุมชนนั้นส่งผลอย่างไรกับนักท่องเที่ยว ซึ่งจะเป็ข้อมูลให้นักท่องเที่ยวมีความเชื่อถือเพิ่มขึ้นไปอีก

5. การท่องเที่ยวชุมชนวันยาวควรมีการพัฒนาบุคลากรรุ่นใหม่เพื่อสืบทอดวัฒนธรรม วิถีชีวิต การทอเสื่อ ให้ดำรงอยู่สืบต่อไป โดยอาจเริ่มจากการมีส่วนร่วมของกลุ่มเยาวชนในการประชุม ซึ่งจะ ทำให้เยาวชนนั้นได้รับการยอมรับและอยากเข้ามามีส่วนร่วมในการทำท่องเที่ยวชุมชนตำบลวันยาวต่อไป

ข้อเสนอแนะหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. จากงานวิจัยพบว่า มีโครงการหลายโครงการที่หน่วยงานต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนวันยาวหลายโครงการที่ทับซ้อนกันอยู่และบางโครงการ ไม่ตอบโจทย์ตามความต้องการของชุมชน ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการสอบถาม ความต้องการของชุมชน เพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนอย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

1. การวิจัยในครั้งนี้อาจศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนโดยการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเพื่อสอดคล้องกับการพัฒนาระบบเศรษฐกิจภาคตะวันออก ตำบลวันยาว อำเภอคลอง จังหวัด จันทบุรี ดังนั้นในการทำวิจัยครั้งต่อไป อาจทำการศึกษาผลของการปฏิบัติตามแนวทางว่าเหมาะสมหรือไม่อย่างไร

2. เนื่องจากงานวิจัยชิ้นนี้ เป็นการศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนโดย ซึ่งเน้นที่ตัวชุมชน ดังนั้นอาจมีการศึกษาเกี่ยวกับนักท่องเที่ยวที่มีความคิดเห็นอย่างไรในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนโดยการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเพื่อสอดคล้องกับการพัฒนาระบบเศรษฐกิจภาคตะวันออก

3. การวิจัยในครั้งนี้อาจให้ผู้เชี่ยวชาญที่ให้ข้อมูล เป็นคนในพื้นที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องของการท่องเที่ยวชุมชนวันยาว ดังนั้น ในการวิจัยครั้งต่อไปอาจให้นักวิชาการที่ไม่ได้อยู่ในพื้นที่เพื่อมาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการเก็บข้อมูลจะได้เห็นความแตกต่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น

4. ในการทำวิจัยครั้งต่อไปควรนำแนวทางการพัฒนาพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนโดยการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเพื่อสอดคล้องกับการพัฒนาระบบเศรษฐกิจภาคตะวันออก ไปดำเนินการในการวิจัยในพื้นที่อื่นต่อไป

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี